

การพัฒนาแบบจำลองการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาแบบสหวิชาชีพ โดยผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม

Development of a Community Life Path Learning Model for Interdisciplinary Allied Health Professional Students via a Local Virtual Parenting System

วินัย สยอวรรณ* กาญจนา นิมสุนทร**
สุภานัน จิรสินธิปก** สายฝน ตันตะโยธิน**
Winai Sayorwan* Kanchana Nimsuntorn**
Supanun Jirasinthipok** Saifon Tuntayotin**

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) ครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและศึกษาผลของรูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่างในการพัฒนารูปแบบ 18 คน และกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้ 248 คน โดยคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ข้อคำถามการสนทนากลุ่ม รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชน แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้ฯ และแบบประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้ฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา แจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ประกอบไปด้วย กิจกรรมการศึกษาวิถีชุมชน การประเมินผลการจัดกิจกรรม ซึ่งการจัดกิจกรรมการศึกษาชุมชน ประกอบด้วย การศึกษาแผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ การศึกษาระบบสุขภาพชุมชน การศึกษาปฏิทินชุมชน และการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ผลของการใช้รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม พบว่า ผลการประเมินพฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean= 4.30, S.D. = 0.83) ผลการประเมินทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.51, S.D. = 0.40)

ผลของการศึกษาวิจัยครั้งนี้สามารถนำไปพัฒนารูปแบบการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษาสำหรับนักศึกษากลุ่มสายวิชาชีพด้านสุขภาพ เกี่ยวกับการพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษา และการเสริมสร้างทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ ให้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างหลักสูตรในวิทยาลัย ประกอบกับเพื่อให้มีความเข้าใจชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงได้มากขึ้น

คำสำคัญ : การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชน สหวิชาชีพ ระบบพ่อแม่บุญธรรม

* ผู้อำนวยการ วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก

** อาจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก

ABSTRACT

This research and development (R&D) study aimed to develop and evaluate a Community Life Path Learning (CLL) model for interdisciplinary allied health professional students via Local Virtual Parenting (LVP) System. Two groups of purposive samples included in the study were 18 volunteers in a development phase and 248 volunteers in a trial phase. The research tools consisted of a focus group question list, a CLL model for interdisciplinary allied health professional students via a LVP system, a model quality assessment form and a model evaluation form. Data were analysed by a content analysis method, frequency tables including percentage, arithmetic mean average and standard deviation calculation.

This study resulted in a CLL model for interdisciplinary allied health professional students via a LVP system which consisted of a community block geological map, a community health system, a community activity calendar and an extended-family network chart. This project's evaluation results indicated that student behavior scores in term of inter-personal skills and responsibilities were in an excellent level (Mean= 4.73, S.D. = 0.83) as well as student interdisciplinary skill was found to be in an excellent level (Mean= 4.51, S.D. = 0.40).

Results from this study can be a foundation for developing other allied health professional student preparation prior to enroll in their major courses in terms of interpersonal skill development and responsibility awareness. In addition to work with students from other majors, students can work with communities and local people who reside near the campus.

Keywords : Development of a Community Life Path Learning Model,
Interdisciplinary, Local Virtual Parenting System

* Director, Kanchanabhisek Institute of medical and Public Health Technology

** Instructor, Kanchanabhisek Institute of medical and Public Health Technology

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันสังคมไทยอยู่ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ ที่เต็มไปด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการไหลเวียนของข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อ รูปแบบและวิธีการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ดังนั้นวิธีการเรียนรู้ในระดับอุดมศึกษาจึงเปลี่ยนไปจากการบรรยายอย่างเดียวในชั้นเรียนไปสู่การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่อาจารย์และนักศึกษาได้ร่วมกันวางแผนการเรียนรู้ แสวงหาแหล่งข้อมูล และแหล่งเรียนรู้ การทำงานเป็นทีม การใช้กระบวนการกลุ่ม การเผชิญสถานการณ์และกรณีศึกษา การค้นคว้าทดลองและพิสูจน์ที่ทำหยา¹ ประกอบกับแหล่งความรู้ที่มีอยู่ทั่วโลก ง่ายต่อการเข้าถึงและค้นพบได้จากทั้งสื่ออิเล็กทรอนิกส์และสื่อสารสนเทศ ทำให้การเรียนรู้ในมหาวิทยาลัยจำเป็นต้องบูรณาการจากการฟังบรรยาย การทดลอง การลงมือปฏิบัติ การค้นพบคำตอบ อันเป็นการเชื่อมโยงบทเรียนกับสภาพจริงของธรรมชาติและชุมชน และต้องมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบวิธีการ สร้างและพัฒนารูปแบบในการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับยุคสมัยเพื่อสร้างความเชื่อมโยงการดำเนินการด้านพัฒนานักศึกษา รวมถึงการออกแบบรูปแบบการพัฒนานักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา โดยใช้กรอบความคิดคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์เป็นฐาน ในรูปแบบของกิจกรรมเสริมหลักสูตร² ซึ่งการที่จะเป็นบัณฑิตที่มีคุณภาพได้นั้น จำเป็นต้องมีการพัฒนาทักษะด้านต่างๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน เพื่อเติมเต็มคุณลักษณะบัณฑิตที่สมบูรณ์ให้แก่นักศึกษาตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ³

วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก เป็นสถาบันอุดมศึกษาสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่มีหลักสูตรการเรียนการสอนแตกต่างกันและที่สำคัญรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มาจากหลากหลายพื้นที่ทั่วประเทศ ต่างศาสนา ต่างวัฒนธรรม และตามมาตรฐานผลการเรียนรู้ที่คาดหวังในระดับแรกเข้าจะต้องมีพื้นฐานความรู้และทักษะที่จำเป็น ซึ่งนักเรียนบางคนอาจมีพื้นฐานความรู้และทักษะไม่เพียงพอ โดยเฉพาะด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ที่จำเป็นสำหรับบุคลากรด้านสาธารณสุข ในการให้บริการสุขภาพด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ วิทยาลัยจึงได้จัด “โครงการเรียนรู้วิถีชุมชน ผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม มาตั้งแต่ปี 2544” เพื่อให้นักศึกษาเรียนรู้ชุมชนและสามารถปรับตัวอยู่ร่วมกับชุมชน อันจะนำไปสู่การเกิดความเข้าใจชุมชนและเห็นภาพของชุมชนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งช่วยทำให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ของตนเองกับชุมชนได้อย่างเหมาะสม และไม่เกิดอุปสรรคต่อการเข้าถึงชุมชนในอนาคต

จากการดำเนินโครงการในหลายปีที่ผ่านมา พบว่าการเรียนรู้วิถีชุมชนในอำเภอไทรน้อย ไม่ใช่เพียงวิทยาลัยและนักศึกษาที่ได้รับประโยชน์ ชาวบ้านซึ่งเป็นพ่อแม่บุญธรรมรวมถึงประชาชนในพื้นที่โดยรอบก็ได้รับประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างนักศึกษา พ่อ-แม่บุญธรรม และชาวบ้านในชุมชนนั้นๆ ทำให้เกิดความรัก ความไว้วางใจ เกิดความผูกพันต่อเนื่องไปถึงครอบครัวที่แท้จริงของนักศึกษาด้วย ถึงแม้วิทยาลัยจะดำเนินการโครงการเรียนรู้วิถีชุมชนนี้มาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ผลจากการประเมินทักษะของนักศึกษา วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จากโครงการเรียนรู้วิถีชุมชนผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ในการเตรียมความพร้อมของ

นักศึกษาแรกเข้า ยังคงพบว่ามีปัญหาในหลายด้าน ได้แก่ การประเมินผลที่ไม่ชัดเจน ความเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการที่ไม่ตรงกันของพ่อ-แม่บุญธรรม และอาจารย์ที่ปรึกษา ขาดความชัดเจนในการกำหนดแนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชน ประกอบกับโครงการพัฒนาชุมชนที่ทำอย่างต่อเนื่องระหว่างนักศึกษาและชุมชนมีน้อย ขาดความชัดเจนในการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ และรูปแบบของการจัดโครงการยังไม่เป็นรูปธรรมเพียงพอที่สถาบันการศึกษาอื่นจะนำไปประยุกต์ใช้ โดยเป็นเพียงการประเมินเบื้องต้นซึ่งยังไม่เป็นรูปธรรม และไม่สะท้อนถึงแนวทางการจัดการเรียนการสอนมากนัก

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว เพื่อให้ได้รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ที่สามารถเสริมสร้างทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 และการเสริมสร้างทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพให้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างหลักสูตรในวิทยาลัย ประกอบกับเพื่อให้มีความเข้าใจชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงวิทยาลัยได้มากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงมีความจำเป็นในการศึกษาและพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม เพื่อเป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนเข้าโปรแกรมการศึกษา ในชั้นปีที่ 1 ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

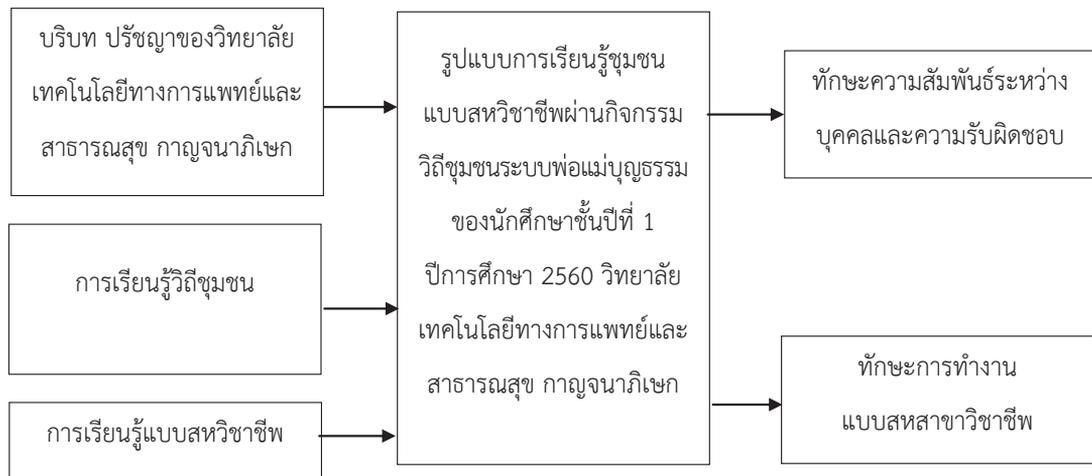
1. เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพ ผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

2. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพ ผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาบริบท ปรัชญาของวิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก และแนวคิดของการเรียนรู้วิถีชุมชน แนวคิดของการเรียนรู้แบบสหวิชาชีพ เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก และใช้แนวคิดของการประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และแนวคิดการประเมินทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก

ซึ่งรูปแบบที่พัฒนาขึ้นจะนำไปใช้เป็นการเตรียมความพร้อมนักศึกษาก่อนเข้าศึกษาในโปรแกรมการศึกษา โดยมีกรอบแนวคิดการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ประกอบด้วย 4 กลุ่มรวมเป็นจำนวนทั้งสิ้น 498 คน คือ

1) อาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จังหวัดนนทบุรี จำนวน 40 คน

2) นักศึกษาชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จังหวัดนนทบุรี จำนวน 250 คน

3) นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขกาญจนภิเษก จังหวัดนนทบุรี จำนวน 168 คน

4) พ่อแม่บุญธรรม จำนวน 40 คน (40 ครอบครัว)

2. กลุ่มตัวอย่าง

1. กลุ่มตัวอย่างในการพัฒนารูปแบบ จำนวน 18 คน ได้แก่

1.1 อาจารย์ที่ปรึกษา จำนวน 6 คน เลือกตามคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการการเรียนรู้ชุมชนแบบสหวิชาชีพ ผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรมมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง มีประสบการณ์การทำงานในวิทยาลัยฯ อย่างน้อย 2 ปี และเคยทำงานร่วมกับชุมชน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นพ่อแม่บุญธรรม จำนวน 6 คน โดยเลือกตามคุณสมบัติ คือ มีจิตอาสาและยินดีรับนักศึกษาไปเป็นลูกบุญธรรมและเรียนรู้วิถีชุมชน มีประสบการณ์การรับนักศึกษาเป็นลูกบุญธรรมมาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง และเป็นผู้นำชุมชนของแต่ละตำบล เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล หรืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

1.3 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษา ชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 6 คน เลือกตามคุณสมบัติ คือ มีประสบการณ์การเรียนรู้วิถีชุมชนผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรมอย่างน้อย 1 ปี เป็นตัวแทนจากสโมสรนักศึกษาหลักสูตรละ 2 คน และกล้าแสดงความคิดเห็น

2. กลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบ จำนวน 248 คน ได้แก่

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา โดยเป็นผู้ที่ผ่านการปฐมนิเทศตามแนวทางของ รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนที่กำหนดขึ้น ที่มาจาก สหวิชาชีพ ได้แก่ วิชาชีพเวชระเบียน โสตทัศนศึกษา ทางกายภาพบำบัด แพทย์แผนไทย สาธารณสุขและ สุขภาพ และสายสนับสนุนทางการแพทย์อื่นๆ จำนวน ทั้งสิ้น 40 คน โดยเลือกตามคุณสมบัติ คือ มี ประสบการณ์การเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการ การเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพ ผ่านระบบ พ่อแม่บุญธรรมมาแล้วอย่างน้อย 1 ครั้ง มีประสบการณ์ การทำงานในวิทยาลัยอย่างน้อย 2 ปี และเคยทำงาน ร่วมกับชุมชน

2.2 นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ประกอบไปด้วย นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพชั้นสูงเวชระเบียน ประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นสูงโสตทัศนศึกษาทางการแพทย์ และหลักสูตร การแพทย์แผนไทยบัณฑิต ซึ่งเป็นประชากรทั้งหมด จำนวน 168 คน

2.3 พ่อแม่บุญธรรม จำนวน 40 คน เลือกตามคุณสมบัติ คือ มีจิตอาสาและยินดีรับ นักศึกษาไปเป็นลูกบุญธรรมและเรียนรู้วิถีชุมชน มีประสบการณ์การรับนักศึกษาเป็นลูกบุญธรรม มาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง และเป็นผู้นำชุมชนของ แต่ละตำบล เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้อำนวยการโรงพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพตำบล หรืออาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มี 3 ประเภท คือ

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ประกอบด้วย เครื่องมือ 3 ชนิด คือ

1.1 ข้อคำถามการสนทนากลุ่ม เป็น คำถามแบบปลายเปิด เพื่อศึกษาสถานการณ์ การเตรียมความพร้อมก่อนเข้าศึกษา ผ่านการเรียนรู้ วิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรมของวิทยาลัยเทคโนโลยี ทางกายภาพบำบัดและสาธารณสุข กาญจนภิเษก ซึ่ง แนวคำถามการสนทนากลุ่ม มีทั้งหมด 4 ข้อ คือ

1) สถานการณ์ปัญหาการเรียนรู้อ วิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม สำหรับนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 วิทยาลัยเทคโนโลยี ทางกายภาพบำบัดและสาธารณสุข กาญจนภิเษก เป็นอย่างไร

2) หากต้องการพัฒนารูปแบบ การเรียนรู้วิถีชุมชนจะพัฒนาเป็นไปในรูปแบบใด

3) ท่านมีความสนใจและต้องการให้ การพัฒนาการเรียนรู้อ วิถีชุมชน ผ่านกิจกรรมวิถีชุมชน มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเด็นใดบ้าง

4) รูปแบบการเรียนรู้อ วิถีชุมชน ผ่าน กิจกรรมวิถีชุมชน ควรมีลักษณะอย่างไร

1.2 แบบประเมินพฤติกรรมด้านทักษะ ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ของนักศึกษา เป็นแบบให้เลือกรับตอบ (Likert scale) ตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 5 ข้อ

1.3 แบบประเมินทักษะการทำงานแบบ สหวิชาชีพ เป็นแบบให้เลือกรับตอบ (Likert scale) ตามเกณฑ์มาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ จำนวนทั้งสิ้น 10 ข้อ

2. เครื่องมือในการดำเนินการทดลองใช้ (Intervention) คือ รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนของ นักศึกษาแบบสหวิชาชีพโดยผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ประกอบด้วย การศึกษาแผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ การศึกษาระบบสุขภาพชุมชน การศึกษาปฏิทิน ชุมชน และการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการตรวจสอบคุณภาพ รูปแบบ คือ แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้ วิถีชุมชน ซึ่งประกอบด้วย การประเมินคุณภาพ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบ จำนวน 3 ข้อ ด้าน กระบวนการ จำนวน 3 ข้อ และด้านประโยชน์ ของรูปแบบ จำนวน 3 ข้อ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1. การหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ของแนวคำถามการจัดสนทนากลุ่มรูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชน แบบประเมินพฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษา และแบบประเมินทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยการให้ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ ด้านการเรียน การสอนในชุมชน ด้านการประเมินโครงการ และด้านการวิจัย จำนวน 3 คน ซึ่งจากการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ข้อคำถามแต่ละข้อของเครื่องมือต่างๆ มีค่า IOC เกิน 0.5 ทุกข้อ จึงนำข้อคำถามมาใช้จริงได้ทุกข้อ

2. การหาความเที่ยงของเครื่องมือ (Reliability) แบบประเมินพฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษา และแบบประเมินทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ แบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชน ที่ผ่านการแก้ไขปรับปรุงแล้ว ผู้วิจัยได้นำไปทดลองใช้กับกลุ่มที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาหาค่าความเที่ยง โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha Coefficient) ได้ค่าเท่ากับ 0.86, 0.83 และ 0.82 ตามลำดับ

3. การประเมินคุณภาพรูปแบบและขั้นตอนการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพ ผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน ตามแบบประเมินคุณภาพรูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ก่อนนำไปใช้จริง ในภาพรวมพบว่า รูปแบบมีคุณภาพดีมาก โดยด้านรูปแบบมีคุณภาพดีมาก ด้านกระบวนการ มีความครบถ้วน มีความสอดคล้องกับทฤษฎี ขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมมีความเป็นไปได้ และ

ด้านประโยชน์ของรูปแบบ สามารถนำไปใช้ในการเพิ่มทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลได้ สามารถนำไปใช้ในการเพิ่มทักษะการทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ และสามารถให้หน่วยงานอื่นนำมาใช้เป็นแนวทางในการเรียนรู้วิถีชุมชนได้ ในภาพรวมรูปแบบจึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการเรียนรู้วิถีชุมชน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ก่อนเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ขอจริยธรรมในมนุษย์ จากคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัย ในมนุษย์วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก เลขที่ KMPHT60010013 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ชั้นวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ ในการพัฒนารูปแบบ

1.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

1.2 วิเคราะห์สถานการณ์การใช้ และความต้องการเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน โดยการสนทนากลุ่ม 3 กลุ่ม คือ กลุ่มอาจารย์วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก ที่รับผิดชอบกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน จำนวน 6 คน กลุ่มตัวแทนนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ปีการศึกษา 2560 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก จำนวน 6 คน และกลุ่มพ่อแม่บุญธรรม จำนวน 6 คน

2. ชั้นพัฒนารูปแบบ

2.1 ยกร่างรูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรมในกิจกรรมต่างๆ โดยคณะผู้วิจัย

2.2 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของรูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม โดยผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา จำนวน 3 ท่าน

2.3 ปรับปรุงยกร่างรูปแบบการเรียนรู้
วิธีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม
ในกิจกรรมต่างๆ โดยผู้วิจัย ตามความคิดเห็นของ
ผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา ก่อนทำรูปแบบจริง

2.4 วางแผนการดำเนินการเรียนรู้วิธี
ชุมชน ตามขั้นตอนที่วางแผนไว้ ในขั้นการเตรียม
ความพร้อม อาจารย์ นักศึกษา และพ่อแม่บุญธรรม
วางแผนการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ ออกแบบคู่มือ
และสร้างเครื่องมือแบบประเมินต่างๆ

2.5 ปรับปรุงแบบประเมินต่างๆ
ตามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา
ก่อนนำไปใช้

2.6 ประเมินคุณภาพของรูปแบบและ
ขั้นตอนการเรียนรู้วิธีชุมชน ผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม
โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 คน

2.7 ปรับปรุงเครื่องมือ ภายหลังจาก
ประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปใช้

2.8 ทดลองใช้รูปแบบและเครื่องมือต่างๆ
กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 1 คน

2.9 ปรับปรุงรูปแบบและเครื่องมือ
ตามผลการทดลองใช้กับนักศึกษา จำนวน 1 คน

2.10 ทดลองใช้รูปแบบและเครื่องมือต่างๆ
กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 จำนวน 10 คน

2.11 ปรับปรุงรูปแบบและเครื่องมือ
ตามผลการทดลองใช้กับนักศึกษา จำนวน 10 คน

3. ขั้นการทดลองใช้

3.1 ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง อาจารย์
นิเทศ และพ่อแม่บุญธรรม ทำแบบประเมินตามที่
ได้รับมอบหมาย ก่อนการทำการกิจกรรม

3.2 ให้นักศึกษากลุ่มตัวอย่าง ทดลองใช้รูปแบบ
การเรียนรู้วิธีชุมชนผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม

4. ขั้นประเมินผล

4.1 ประเมินผลการทดลองใช้รูปแบบ
โดยผลการประเมินพฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์
ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษา
โดยพ่อแม่บุญธรรม และประเมินผลการประเมิน
ทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพโดยอาจารย์ที่ปรึกษา

4.2 สรุปรูปแบบการเรียนรู้วิธีชุมชน
ผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม

4.3 ได้รูปแบบที่สมบูรณ์ของการเรียนรู้
วิธีชุมชนผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ของนักศึกษา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแนว
คำถามการสนทนากลุ่ม ระยะที่ 1 โดยการวิเคราะห์
เนื้อหา (Content Analysis)

2. วิเคราะห์คะแนนจากชุมชน แบบประเมิน
พฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล
และความรับผิดชอบของนักศึกษา และแบบประเมิน
ทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ โดยการแจกแจง
ความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และ
ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการศึกษา

ระยะที่ 1 ขั้นวิเคราะห์สภาพปัญหาและข้อเสนอแนะ
ในการพัฒนารูปแบบ

1. สภาพปัญหา

1.1 รูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้วิธี
ชุมชน การดำเนินการดังกล่าวยังไม่มียุทธวิธีที่ชัดเจน
เป็นเพียงการนำนักศึกษาไปพักที่บ้านของครอบครัว
จิตอาสา ซึ่งเปรียบเสมือนพ่อแม่บุญธรรมของนักศึกษา
และทำกิจกรรมตามวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัว
ประสานผ่านทางโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ
ตำบลที่รับผิดชอบ และทำกิจกรรมตามวิถีชีวิต
ของแต่ละครอบครัว ซึ่งนักศึกษาเองยังไม่ทราบ
บทบาทหน้าที่ของตนเองในแต่ละวิชาชีพที่ชัดเจน
จึงทำให้นักศึกษาได้ประสบการณ์ที่ไม่เท่ากันและ
ไม่มีโอกาสในการเรียนรู้วิธีชุมชนที่หลากหลาย

1.2 การเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษาชุมชน นักศึกษามีระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมในการเรียนรู้วิถีชุมชนน้อยเกินไป ประกอบกับ นักศึกษาไม่ได้ผ่านการเตรียมความพร้อมขาดแนวทางที่ชัดเจนในการนิเทศสำหรับอาจารย์ที่ปรึกษาในการออกนิเทศการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษา ขาดการประชุมครอบครัวจิตอาสาและรพ.สต.เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษาวิถีชุมชน

1.3 กิจกรรมการศึกษาวิถีชุมชนของนักศึกษา ไม่ได้กำหนดรูปแบบที่ชัดเจน ทำให้นักศึกษาบางครอบครัวได้ประสบการณ์ในการเรียนรู้วิถีชุมชน ไม่ครอบคลุมการประเมินผลการจัดกิจกรรม

1.4 ขาดการประเมินผลการดำเนินการจัดกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม

2. ข้อเสนอแนะในการพัฒนารูปแบบ

2.1 ใช้การเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม

2.2 จัดการเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษาชุมชน เพิ่มระยะเวลาในการเตรียมความพร้อมให้เป็น 1- 2 วัน และจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การศึกษาวิถีชุมชน โดยนำเครื่องมือ 7 ชิ้น ของโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์⁴ มาใช้ในการศึกษาชุมชน จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับอาจารย์นิเทศ จัดประชุมชี้แจงก่อนการลงเรียนรู้วิถีชุมชนให้กับครอบครัวจิตอาสาและรพ.สต.ในเขตรับผิดชอบ

2.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน โดยจัดทำคู่มือการศึกษาเรียนรู้วิถีชุมชนซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรมตามเครื่องมือการเรียนรู้วิถีชุมชนที่สำคัญ 5 ชิ้น จาก 7 ชิ้น คือ แผนที่เดินดิน ประวัติศาสตร์ชุมชน ผังเครือญาติ ระบบสุขภาพ ปฏิทินชุมชน เนื่องจากข้อจำกัดเรื่องระยะเวลา ประกอบกับกลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาใหม่ทำให้ยังไม่มีประสบการณ์ในการเรียนรู้วิถีชุมชน จึงเลือกเฉพาะเครื่องมือที่จำเป็นต่อการเรียนรู้วิถีชุมชนจริงๆ ภายใต้ระยะเวลาที่จำกัด

2.4 สร้างเครื่องมือในการประเมินผล การจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ การดำเนินกิจกรรม

ระยะที่ 2 ขั้นพัฒนารูปแบบ

1. ออกแบบคู่มือการศึกษาเรียนรู้วิถีชุมชน โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับกิจกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 การศึกษาแผนที่เดินดิน และวิธีการวาดแผนที่เดินดิน

1.2 การศึกษาผังเครือญาติและวิธีเขียนแผนผังเครือญาติ

1.3 การศึกษาระบบสุขภาพชุมชน และวิธีการเขียนแผนผังระบบสุขภาพชุมชน

1.4 การศึกษาปฏิทินชุมชน และวิธีการเขียนแผนผังระบบสุขภาพชุมชน

1.5 การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน และวิธีการเขียนแผนผังประวัติศาสตร์ชุมชน

2. ออกแบบแนวทางการประเมินผลการเรียนรู้วิถีชุมชนฯ

2.1 ศึกษาค้นคว้า และทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในการสร้างเครื่องมือประเมินผลการเรียนรู้วิถีชุมชน

2.2 สร้างแบบประเมินพฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษา และแบบประเมินทักษะการทำงานเป็นทีมแบบสหวิชาชีพ

2.3 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของรูปแบบฯ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน

2.4 ปรับรูปแบบตามข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ ก่อนนำไปทดลองใช้

ระยะที่ 3 ขั้นการทดลองใช้

1. ให้นักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2559 นำรูปแบบของการเรียนรู้วิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม ที่ตรวจสอบคุณภาพแล้ว ไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 ในเดือนสิงหาคม 2559

2. ปรับปรุงรูปแบบฯ หลังการนำไปใช้ครั้งที่ 1

3. นำรูปแบบที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 ในเดือนสิงหาคม 2560 กับนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ปีการศึกษา 2560

3.1 การเตรียมอาจารย์ นักศึกษา และพ่อแม่บุญธรรม

3.1.1 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การศึกษาวิถีชุมชน ให้กับนักศึกษา โดยใช้เครื่องมือ 7 ชิ้น ของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์⁴ ฝึกปฏิบัติการทำเครื่องมือแต่ละชิ้นจากสถานการณ์จำลอง โดยใช้ระยะเวลา 2 วัน

3.1.2 จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การศึกษาวิถีชุมชน ให้กับกลุ่มอาจารย์นิเทศ โดยใช้เครื่องมือ 7 ชิ้นของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์⁴ ฝึกปฏิบัติการทำเครื่องมือแต่ละชิ้นจากสถานการณ์จำลอง โดยใช้ระยะเวลา 2 วัน เพื่อเพิ่มพูนทักษะการนิเทศการเรียนรู้วิถีชุมชน และชี้แจงแนวทางการปฏิบัติในการนิเทศนักศึกษาให้เป็นแนวทางเดียวกัน

3.1.3 จัดประชุมเตรียมความพร้อมพ่อแม่บุญธรรมก่อนการรับนักศึกษาลงชุมชน เป็นระยะเวลา 2 วัน ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การศึกษาวิถีชุมชน ซึ่งประกอบด้วย ฝึกปฏิบัติการศึกษาแผนที่เดินดินและวิธีการวาดแผนที่เดินดิน การศึกษาผังเครือญาติและวิธีการเขียนผังเครือญาติ การศึกษาระบบสุขภาพชุมชนและวิธีการเขียนแผนผังระบบสุขภาพชุมชน การศึกษาปฏิทินชุมชนและวิธีการเขียนแผนผังปฏิทินชุมชน การศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนและวิธีการเขียนแผนผังประวัติศาสตร์ชุมชน บทบาทการเรียนรู้วิถีชุมชนตามสหวิชาชีพ และการแนะนำคู่มือการเรียนรู้วิถีชุมชน

3.1.4 จัดประชุมเตรียมความพร้อมอาจารย์นิเทศ เป็นระยะเวลา 1 วัน ซึ่งมีประเด็นเกี่ยวกับการเตรียมตัวก่อนการนิเทศนักศึกษา บทบาทหน้าที่ของอาจารย์นิเทศตามสหวิชาชีพในการเรียนรู้วิถีชุมชน

3.1.5 จัดประชุมชี้แจงครอบครัวพ่อแม่บุญธรรมและรพ.สต.ในเขตรับผิดชอบ เป็นระยะเวลา 1 วัน เกี่ยวกับกำหนดการเรียนรู้วิถีชุมชน และแนวทางการดูแลนักศึกษาขณะเรียนรู้วิถีชุมชน

3.2 การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของสำนักงานสาธารณสุขอำเภอไทรน้อย เป็นระยะเวลา 7 วัน 6 คืน โดยแบ่งกลุ่มอาจารย์ที่ปรึกษา ตามจำนวนบ้านพ่อแม่บุญธรรม คือ 40 ครอบครัว ซึ่งจะแบ่งนักศึกษาออกเป็นกลุ่มๆ ละ 4-5 คน พร้อมทั้งแจกคู่มือในการเรียนรู้วิถีชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับการมอบหมายงานและการประเมินผลการศึกษา การเรียนรู้ในการฝึกปฏิบัติงานครั้งนี้ ใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนเป็นกระบวนการหลัก เพื่อให้เกิดผลลัพธ์การเรียนรู้ โดยอาศัยคุณสมบัติของเครื่องมือแต่ละชิ้น ทำให้เกิดการเรียนรู้จนเกิดความเข้าใจ มีทักษะในการใช้และสามารถดัดแปลงให้เหมาะสมกับชุมชนและครอบครัวพ่อแม่บุญธรรมที่นักศึกษาไปอาศัยอยู่ด้วยได้ ในการศึกษาครั้งนี้ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือทั้งหมด 5 ชิ้น ได้แก่ แผนที่ชุมชน ผังเครือญาติระบบสุขภาพชุมชน ปฏิทินชุมชน และประวัติศาสตร์ชุมชน ดังภาพที่ 2

ตารางที่ 1 พฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ
ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนภิเษก
ตามรูปแบบการเรียนรู้ชุมชนผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม

ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลฯ	ความคิดเห็นของพ่อแม่บุญธรรม		
	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
1. มีความสามารถในการปรับตัวและ ปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์กับประชาชนทั่วไป ผู้ร่วมงาน และผู้อาวุโสกว่า	4.50	.71	มาก
2. สามารถทำงานเป็นทีมในบทบาทผู้นำ และสมาชิกทีม ทีมในชุมชนทุกระดับ และในบริบทหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกัน	4.00	.87	มาก
3. สามารถแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำในการ ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีในกลุ่ม	4.13	.93	มาก
4. มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อสังคม และรับผิดชอบต่อการพัฒนาตนเอง กลุ่มและสังคมอย่างต่อเนื่อง	4.37	1.33	มาก
5. กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้อง และยอมรับผลที่เกิดขึ้น	4.50	.71	มาก
รวม	4.30	.83	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พ่อแม่บุญธรรมมีความ
คิดเห็นต่อพฤติกรรมด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่าง
บุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษาชั้นปีที่ 1
ตามรูปแบบการเรียนรู้ชุมชนผ่านกิจกรรมวิถีชุมชน
ระบบพ่อแม่บุญธรรม ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
(Mean = 4.30, S.D. = 0.83) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ
พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษามีความ
สามารถในการปรับตัวและปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์
กับประชาชนทั่วไป ผู้ร่วมงาน และผู้อาวุโสกว่า
(Mean = 4.50, S.D. = 0.71) ซึ่งเท่ากับกับ นักศึกษา

กล้าตัดสินใจในสิ่งที่ถูกต้องและยอมรับผลที่เกิดขึ้น
(Mean = 4.50, S.D. = 0.71) รองลงมา คือ นักศึกษา
มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ ต่อสังคม และรับผิดชอบต่อ
ในการพัฒนาตนเอง กลุ่ม และสังคมอย่างต่อเนื่อง
(Mean = 4.37, S.D. = 1.33) โดยข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักศึกษาสามารถทำงานเป็นทีม
ในบทบาทผู้นำและสมาชิกทีม ทีมในชุมชนทุกระดับ
และในบริบทหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกัน
(Mean = 4.00, S.D. = 0.87)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์ฯ ตามรูปแบบการเรียนรู้ชุมชนแบบสหวิชาชีพ ผ่านกิจกรรมวิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรมในภาพรวมและรายข้อ (n = 168)

ทักษะการทำงานแบบสหสาขาวิชาชีพ	ความคิดเห็นของอาจารย์ที่ปรึกษา		
	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับ
1. การเรียนรู้ร่วมกับทีมสหสาขาวิชาชีพ จะทำให้ท่านเป็นบุคลากรสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ	4.43	0.71	มาก
2. ในการเรียนรู้วิถีชุมชนฯ ร่วมกับทีมอาจารย์ จะเพิ่มมุมมองในการทำงานของท่านมากขึ้น	4.37	0.71	มาก
3. การเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษาฯ จะช่วยเพิ่มความสามารถในการทำความเข้าใจในปัญหาทางสุขภาพของผู้ป่วยได้มากขึ้น	4.48	0.59	มาก
4. การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างทีมสหสาขาวิชาชีพ สามารถช่วยแก้ปัญหาในการทำงานได้	4.46	0.59	มาก
5. การเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษาฯ จะช่วยให้นักศึกษามีความคิดและมุมมองที่กว้างขึ้น	4.57	0.60	มากที่สุด
6. การเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาฯ ทำให้นักศึกษาเคารพและไว้ใจซึ่งกันและกันกับผู้ร่วมงาน	4.61	0.53	มากที่สุด
7. การเรียนรู้ร่วมกันของนักศึกษาฯ ทำให้การศึกษาวิถีชุมชนมีประสิทธิภาพมากขึ้น	4.48	0.67	มาก
8. นักศึกษามีโอกาสในการทำงานเป็นทีมในการเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษาสาขาอื่นๆ	4.67	0.53	มากที่สุด
9. การเรียนรู้ร่วมกันก่อนและหลังการปฏิบัติงานจริง จะช่วยให้นักศึกษามีทักษะการทำงานเป็นทีมมากขึ้น	4.57	0.58	มากที่สุด
10. การทำงานเป็นทีมจะช่วยให้นักศึกษาเข้าใจข้อจำกัดและจุดที่มองข้ามของตัวนักศึกษาเอง	4.47	0.61	มาก
ภาพรวม	4.51	0.40	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (Mean = 4.51, S.D. = 0.40) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ นักศึกษามีโอกาสในการทำงานเป็นทีม ในการเรียนรู้ร่วมกับนักศึกษาสาขาอื่นๆ (Mean = 4.67, S.D. = 0.53) รองลงมา คือ ในการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาสหวิชาชีพ ทำให้นักศึกษาเคารพและไว้วางใจซึ่งกันและกันกับผู้ร่วมงาน (Mean = 4.61, S.D. = 0.53) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด โดยอยู่ในระดับมาก คือ ในการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพพร้อมกับทีมอาจารย์ จะเพิ่มมุมมองในการทำงานของท่านมากขึ้น (Mean = 4.37, S.D. = 0.71)

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากสภาพปัญหาที่พบจากการศึกษา ในระยะที่ 1 พบว่า รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนยังไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน นักศึกษาจะทำกิจกรรมตามวิถีชีวิตของแต่ละครอบครัว ทำให้นักศึกษาได้ประสบการณ์ที่ไม่เท่ากันและไม่มีโอกาสในการเรียนรู้ชุมชนที่หลากหลาย ไม่ครอบคลุมการประเมินผลตามกิจกรรมและไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งการนำผลการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหสาขาวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรมเข้ามาช่วยในการจัดการเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษา เพื่อให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้วิถีชีวิตบริบทของวัฒนธรรมท้องถิ่นในพื้นที่ของวิทยาลัย สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างตัวนักศึกษาต่อครอบครัวพ่อแม่บุญธรรมและเพื่อนในกลุ่ม นำไปสู่การปรับตัวต่อการอยู่ร่วมกันในระยะแรกของการเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของส่งศรี กิตติรักษ์ตระกูล⁵ ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบเครือข่ายจิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ของวิทยาลัยสังกัดสถาบันพระบรมราชชนก ที่นำเอาระบบครอบครัวเสมือน ซึ่งมุ่งประโยชน์ส่วนรวมของครอบครัวและนำไปสู่การพัฒนาทักษะและคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นองค์รวม

จากผลการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม ประกอบไปด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่

1. ระบบการเรียนรู้วิถีชุมชน ใช้การเรียนรู้วิถีชุมชนแบบสหวิชาชีพผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรมระยะเวลา 7 วัน 6 คืน เป็นระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเรียนรู้วิถีชุมชน และทำให้นักศึกษาได้มีเวลาในการเรียนรู้วิถีชุมชนอย่างเต็มที่ นอกจากนี้ยังพบว่า การเรียนรู้ชุมชนแบบสหวิชาชีพกับนักศึกษาต่างสาขาและร่วมกับทีมอาจารย์ จะช่วยเพิ่มมุมมองในการเรียนรู้การทำงานชุมชนของนักศึกษามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการทำงานเป็นทีมแบบสหวิชาชีพขององค์การอนามัยโลก⁶ ที่พบว่า นักศึกษาในหลักสูตรด้านการแพทย์และสาธารณสุข ควรจะมีประสบการณ์ในการเรียนรู้ระบบสุขภาพชุมชนแบบสหวิชาชีพก่อน ด้วยประสบการณ์จริง เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในอนาคต และเพื่อเป็นแนวทางในการทำงานเป็นทีมร่วมกับสหสาขาวิชาชีพต่อไป และยังพบว่า การนำระบบพ่อแม่บุญธรรมมาใช้ในการเรียนรู้ชุมชน ทำให้นักศึกษาเกิดการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับครอบครัวของพ่อแม่บุญธรรม และเพื่อนในกลุ่มเสมือนที่อยู่ร่วมกันในครอบครัวเดียวกัน เพื่อช่วยให้นักศึกษาปรับตัวเข้ากับการเรียนในระยะเริ่มแรกได้ดีขึ้น และบรรเทาอาการคิดถึงบ้าน ก่อให้เกิดความผูกพัน สร้างความไว้วางใจให้กันและกัน จนกลายเป็นกระบวนการให้คำปรึกษาตามธรรมชาติระหว่างนักศึกษากับครอบครัวบ้านพ่อแม่บุญธรรม ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของจิราภรณ์ วรวงศ์ และคณะ⁷ โดยนำนวัตกรรมครอบครัวเสมือนของมกราพันธ์ จุฑารส² มาประยุกต์ใช้ในวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ขอนแก่น เพื่อพัฒนานักศึกษาให้เกิดอัตลักษณ์จิตบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ และสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับเครือข่าย

สถานศึกษา สถานบริการสุขภาพ และชุมชน เพื่อพัฒนาระบบสุขภาพชุมชนอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน ภายใต้แนวคิดระบบครอบครัวเสมือน โดยใช้รูปแบบเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย อาจารย์มีบทบาทพ่อแม่ เปรียบเสมือนพ่อแม่ของของนักศึกษาที่คอยให้คำปรึกษานักศึกษาตลอดการศึกษา นักศึกษามีบทบาทเป็นลูกโดยถูกแบ่งให้ดูแลเคล้ากันไปในแต่ละครอบครัว และบุคลากรสายสนับสนุนมีบทบาทเป็นลุง ป้า น้า อา ตามความเหมาะสมของวัย ในแต่ละครอบครัว โดยบทบาททั้งหมดได้เตรียมความพร้อมในการเรียนรู้บทบาทในกิจกรรมการปฐมนิเทศนักศึกษาใหม่ทุกปีการศึกษา และนอกจากนี้ยังมีระบบเชิงกระบวนการ การอยู่ร่วมกันของครอบครัว จะใช้กระบวนการสุนทรียสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การศึกษาด้วยใจที่ใคร่ครวญไม่ด่วนสรุป ใช้กระบวนการคิดอย่างเป็นระบบ และพิจารณาความเป็นเหตุเป็นผล

2. การเตรียมความพร้อมก่อนการศึกษาชุมชน โดยการจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่องการศึกษาวิถีชุมชน โดยนำเครื่องมือ 7 ชิ้น มาใช้ในการศึกษาชุมชน ซึ่งนักศึกษาได้มีโอกาสฝึกลงมือปฏิบัติในการทำเครื่องมือศึกษาวิถีชุมชนจากสถานการณ์จำลอง ก่อนลงพื้นที่จริง เป็นระยะเวลา 2 วัน และมีการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับอาจารย์นิเทศ เป็นระยะเวลา 1 วัน เพื่อเพิ่มพูนทักษะการนิเทศ การเรียนรู้วิถีชุมชน และชี้แจงแนวทางปฏิบัติในการนิเทศนักศึกษาให้เป็นแนวทางเดียวกัน รวมถึงจัดประชุมเตรียมความพร้อมพ่อแม่บุญธรรมก่อนการรับนักศึกษาลงชุมชน เป็นระยะเวลา 1 วัน เพื่อชี้แจงคู่มือการเรียนรู้วิถีชุมชนสำหรับพ่อแม่บุญธรรม และจัดประชุมชี้แจง รพ.สต. ในเขตรับผิดชอบ เพื่อชี้แจงเกี่ยวกับแนวทางการให้ข้อมูลระบบสุขภาพชุมชนของครอบครัว ซึ่งการเตรียมการดังกล่าว เป็นการให้ความรู้และสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อให้มีความพร้อมที่จะทำกิจกรรมเรียนรู้วิถีชุมชน

3. การศึกษาวิถีชุมชน เป็นการนำเอาเครื่องมือการเรียนรู้วิถีชุมชนที่สำคัญ 5 ชิ้น ได้แก่ แผนที่เดินดิน ผังเครือญาติ ระบบสุขภาพชุมชน ประวัติศาสตร์ชุมชน และปฏิทินชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์⁴ ที่พบว่าวิธีการศึกษาทำความเข้าใจชุมชนใหม่ที่สามารถเชื่อมโยงแง่มุมหรือมิติต่างๆ ของชุมชนให้เป็นองค์รวมนั้น ในการที่จะทำเช่นนั้นได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่เป็นตัวช่วยในการศึกษาชุมชนและทำความเข้าใจชุมชน ซึ่งคือ เครื่องมือวิถีชุมชน

4. การประเมินผลการจัดกิจกรรมสร้างเครื่องมือ ในการประเมินผลการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการดำเนินกิจกรรม ซึ่งการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการประเมินผลการใช้รูปแบบ โดยประเมินทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ ซึ่งผลการประเมินพบว่า ทั้งสองทักษะนี้อยู่ในระดับมากที่สุด นับว่าผลการใช้รูปแบบดังกล่าว ได้ผลดีและเกิดประโยชน์แก่นักศึกษาใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับการเตรียมความพร้อมของนักศึกษาในการปรับตัวเข้ากับการศึกษา และเป็นหนึ่งในคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF)³ นอกจากนี้ยังพบว่า นักศึกษาทางด้านสาธารณสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่ควรจะผ่านการเรียนรู้การทำงานเป็นทีมสหวิชาชีพ เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนไปทำงานในระบบบริการสุขภาพในอนาคต⁶ ประกอบกับระบบครอบครัวพ่อแม่บุญธรรมมีความคล้ายคลึงกับระบบครอบครัวเสมือน ซึ่งเป็นมิติทางสังคมที่เล็กที่สุด ที่หล่อหลอมและขัดเกลาบุคคลให้เป็นคนดีของสังคม ซึ่งประกอบด้วยบุคคลที่มีความสัมพันธ์ฉันท์พ่อแม่ พี่น้อง มีความสัมพันธ์กันอย่างอบอุ่น และลึกซึ้ง มีกิจกรรมร่วมกัน โดยทำหน้าที่ภายใต้วัฒนธรรมครอบครัวไทย ในการดูแล ช่วยเหลือ แนะนำ และให้คำปรึกษา

ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ เพื่อพัฒนาทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการทำงานเป็นทีมให้กับผู้เรียน โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นคนดี คือ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเอื้ออาทร (Caring) และมีปัญหาที่บ่งบอกถึงการเป็นคนเก่งที่สามารถคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ และคิดแก้ปัญหาได้อย่างเป็นระบบ (Systemic Thinking) ซึ่งหากบุคคลอยู่ร่วมกันด้วยความเข้าใจทั้งตนเองและผู้อื่นร่วมมือกันทำงานอย่างเสียสละและเต็มใจ น่าจะเป็นผู้ที่มีความสุข (Happiness) และสามารถให้บริการและดูแลผู้อื่นดุจญาติมิตรได้^๑

ข้อเสนอแนะ

1. ผลจากการวิจัยพบว่า รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาแบบสหวิชาชีพโดยผ่านระบบพ่อแม่บุญธรรม สามารถสร้างพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และทักษะการทำงานแบบสหวิชาชีพ จึงควรนำไปใช้เป็นต้นแบบรูปแบบการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าโปรแกรมการศึกษา สำหรับนักศึกษากลุ่มสายวิชาชีพด้านสุขภาพ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับเพื่อนต่างหลักสูตรในวิทยาลัย และทำให้มีความเข้าใจชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงวิทยาลัยได้มากขึ้น

2. ควรขยายระยะเวลาการใช้รูปแบบการเรียนรู้วิถีชุมชนของนักศึกษาแบบสหวิชาชีพ เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือศึกษาชุมชนของโกมาตร จึงเสถียรทรัพย์^๔ ได้ครบทั้ง 7 ชั้น และควรทำการศึกษาติดตามประเมินประสิทธิผลการเรียนรู้วิถีชุมชนในกลุ่มนักศึกษาที่ผ่านการเรียนรู้วิถีชุมชนระบบพ่อแม่บุญธรรม

3. ก่อนการลงเรียนรู้วิถีชุมชน ควรจะฝึกทักษะการทำงานเป็นทีมโดยใช้บทบาทสมมติเพื่อให้นักศึกษาเข้าใจลักษณะการทำงานเป็นทีมของสหวิชาชีพได้ชัดเจนมากขึ้น

REFERENCES

1. Promboon, S. Development of the whole school's science learning and instructional approach (Whole-school approach) under the Royal Patronage of Princess Maha Chakri Sirindhorn. Thai journal, 2003; 24(85): 25-32. (in Thai)
2. Weerungkom, J. Activity participation of Bachelor's degree students in university. Master's degree dissertation in forestry administration. Bangkok: Kasetsart University, 2004. (in Thai)
3. Office of Higher Education Commission. Thai Qualifications Framework for Higher Education (TQF) [online]. 2011 [cited 2017]. Available from: <http://www.mua.go.th/users/tqf-hed/> (in Thai)
4. Jaungsatiensup, G. Community life path: seven toolkits to make community work easy and effective. 11thed. Nonthaburi: Sooksala, 2013. (in Thai)
5. Kittiraktrakool, S. Development of the humanistic based service mind network model in colleges under Praboromarajchanok Institute of Health Workforce Development. Nonthaburi: Praboromarajchanok Institute, 2011. (in Thai)

6. World Health Organization (WHO). Framework for action on Interprofessional Education & Collaborative Practice 2010 [online]. 2010 [cited 2017]. Available from: http://www.who.int/hrh/resources/framework_action/en/
7. Worawong, J., et al. Pathway for student identity development at Boromarajonani College of Nursing, Khon Kean [online]. 2011 [cited 2017/10/7]. Available from: www.bcnkk.ac.th/bcnkk/file/57/samee.docx (in Thai)
8. Jutarasaga, M., et al. Service mind learning process via humanistic approach under local virtual family. Khon Kean: Klunghana Vittaya Publisher, 2009. (in Thai)